

Creació i destrucció d'ocupació en un mercat de treball dual: Espanya 1987-2010

Les estadístiques més utilitzades per analitzar el mercat de treball proporcionen les variacions netes en el nombre de treballadors empleats (o aturats). Per exemple, observem una caiguda en la desocupació de 10 mil persones que pot deure's tant al fet que es creen 10 mil llocs de treball i que cap persona perd la seva feina; o bé al fet que es creen 50 mil noves ocupacions i se'n destrueixen 40 mil dels ja existents. És a dir, veiem els resultats nets però no coneixem quantes persones entren i quantes surten de l'ocupació (quants llocs de treball es creen i quants es destrueixen). Les estadístiques de fluxos¹, entre els diferents estats del mercat de treball, ens proporcionen informació addicional que pot resultar útil per a la presa de decisions, tant per a treballadors i empresaris, com pels responsables de la política econòmica.

Durant les tres últimes dècades, l'Estat espanyol s'ha caracteritzat per tenir un mercat de treball molt volàtil, amb elevades taxes de desocupació i amb una alta proporció d'ocupació temporal. Aquesta última característica ha donat lloc a l'existència d'un mercat de treball dual, dualitat que s'expressa a través de la coexistència de treballadors amb una elevada protecció en l'ocupació amb treballadors amb un nivell de protecció molt baix².

Aquest informe resumeix els principals resultats d'un estudi més profund de la dualitat del mercat de treball espanyol.³ En concret, a través d'una anàlisi dinàmica del mercat de treball s'examina el comportament de la creació i la destrucció d'ocupació al llarg del cicle econòmic. Així mateix, s'estudia la contribució de les taxes de transició - entre els diferents estats del mercat de treball - a

la volatilitat de la desocupació. Si bé es tracta d'una anàlisi de llarg termini (3/1987 fins a 2/2010) l'estudi posa especial èmfasi en la crisi actual del mercat de treball espanyol.

Fluxes

La Figura 1 resumeix els fluxes de treballadors -mitjana trimestral- entre els quatre estats considerats (ocupació permanent, ocupació temporal, desocupació i inactivitat). A l'interior dels cercles s'indica el nombre de treballadors en cada estat (estoc), els nombres al costat de les fletxes indiquen la grandària dels fluxos en milions de persones i els fluxos com a percentatge de la població en edat de treballar (PET) apareixen entre parèntesi.

L'augment net de l'ocupació, en mitjana trimestral, va anar de 0,028 milions, la qual cosa representa un 0,08 % de la PET. Darrere d'aquest increment net en l'ocupació s'amaguen els fluxos entre els diferents estats, fluxos que sintetitzen algunes de les característiques del funcionament del mercat de treball espanyol.

Cada trimestre, en mitjana, 0,3 milions de treballadors es mouen de la desocupació a l'ocupació temporal i 0,25 milions es mouen en la direcció oposada. Per la seva banda, els fluxos entre la desocupació i l'ocupació permanent són de menor quantia, en mitjana, cada període de 0,056 milions de persones entren a l'atur des d'una ocupació permanent i 0,045 milions es mouen en la direcció oposada. A més d'aquests moviments entre la desocupació i ocupació, un nombre significatiu de treballadors es mou entre l'ocupació temporal i la permanent. En concret, de mitjana,

“

Més del 80 % dels moviments entre atur i ocupació passen pel treball temporal

”

cada trimestre, 0,25 milions de treballadors temporals passen a tenir una ocupació permanent, mentre que els fluxos en la direcció oposada representen 0,18 milions.

La magnitud relativa d'aquestes transicions - des de la desocupació a tots dos tipus d'ocupació i entre les dues categories d'ocupació - donen una idea de com es crea ocupació al mercat de treball espanyol i, en particular, com es crea l'ocupació permanent. Això és, la majoria d'empreses contracta treballadors a través de contractes temporals i, posteriorment, alguns d'aquests es transformen en permanents. Aquesta forma indirecta d'obtenir un contracte permanent està relacionada amb les reformes posteriors a la de 1984. Aquestes reformes (1997, 2001 i 2006) van tenir com a objectiu principal la reducció de la temporalitat al mercat de treball a través de fomentar la conversió de contractes temporals en contractes indefinits. Per a això, els successius governs han utilitzat els incentius fiscals com el principal instrument per promoure aquesta conversió.

Comportament cíclic

L'evidència aquí presentada, per al cas espanyol, contribueix al debat sobre el compor-

¹ Les estadístiques de fluxos entre els diferents estats en el mercat de treball es van construir a partir dels fitxers de fluxos de l'Enquesta de Població Activa (INE).

² L'any 1984, l'Estat espanyol va implementar una reforma del mercat laboral que va introduir més flexibilitat en l'ús de contractes de durada determinada, mantenint el nivell de protecció de l'ocupació en els contractes permanents relativament alt.

³ Silva, J.I. y Vázquez-Grenno, J. 2012, "The Ins and Outs of Unemployment in a Two-Tier Labor Market", Mimeo.

Taula 1: Fluxes de treballadors (com a percentatge de la població en edat de treballar)

	Perm-Des	Perm-Inact	Des-Perm	Des-Inact	Inact-Perm	Inact-Des	
Promig	0.17	0.38	0.13	0.57	0.27	0.66	
87:3-92:1	0.21	0.33	0.19	0.37	0.26	0.47	
92:2-94:4	0.18	0.32	0.13	0.62	0.22	0.76	
95:1-08:1	0.12	0.37	0.11	0.58	0.27	0.64	
08:2-10:2	0.31	0.61	0.16	0.77	0.39	0.95	
	Perm-Temp	Temp-Perm	Des-Temp	Temp-Des	Inact-Temp	Temp-Inact	Total
Promig	0.54	0.75	0.89	0.73	0.32	0.24	5.67
87:3-92:1	0.74	0.82	0.75	0.62	0.22	0.14	5.14
92:2-94:4	0.45	0.53	0.83	0.80	0.19	0.16	5.17
95:1-08:1	0.49	0.74	0.91	0.71	0.37	0.28	5.57
08:2-10:2	0.59	0.94	1.01	1.00	0.35	0.33	7.44

Font: Elaboració pròpia a partir dels fitxers de fluxes de l'EPA (INE).

Taula 2: Descomposició de les contribucions a la variabilitat de la taxa d'atur

Empleo - Desempleo	0.44
Perm-Des	0.17
Temp-Des	0.26
Desempleo-Empleo	0.28
Des-Perm	0.00
Des-Temp	0.28

Font: Elaboració pròpia.

tament cíclic de la desocupació⁴. En concret, l'anàlisi posterior intenta comprendre els fluxos subjacents als canvis agregats al llarg del cycle econòmic.

La Taula 1 presenta l'evolució dels fluxos de treballadors durant els dos últims períodes d'expansió (1987:3-1992:1 i 1995:1-2008:1) i les dues últimes recessions (1992:2-1994:4 i 2008:2-2010:2).

La dimensió dels fluxos de treballadors (com a percentatge de la *PET) durant l'actual recessió (7,4%) ha estat significativament més elevada que en els restants períodes. Aquest augment de les transicions s'explica principalment per l'augment en els fluxos de tots dos tipus d'ocupació a la desocupació, i fins i tot a la inactivitat. Per exemple, quan es compara l'actual recessió amb la dels noranta, s'observa que els fluxos de l'ocupació a la desocupació i la inactivitat van augmentar de l'1,5 a 2,3 % de la *PET. Aquest increment s'explica per un creixement en totes les transicions involucrades, de l'ocupació permanent a la desocupació (0,18 a 0,31 %), d'ocupació temporal a la desocupació (0,8 a 1,0 %) així com també d'ocupacions permanents i temporals a la inactivitat (0,48 a 0,94 %).

El comportament de les entrades i sortides de la desocupació, en les diferents fases de

l'economia, indica que l'augment observat en la desocupació durant les dues últimes crisis es deu tant a un augment de les separacions com també a una caiguda de les contractacions.

Descomposició

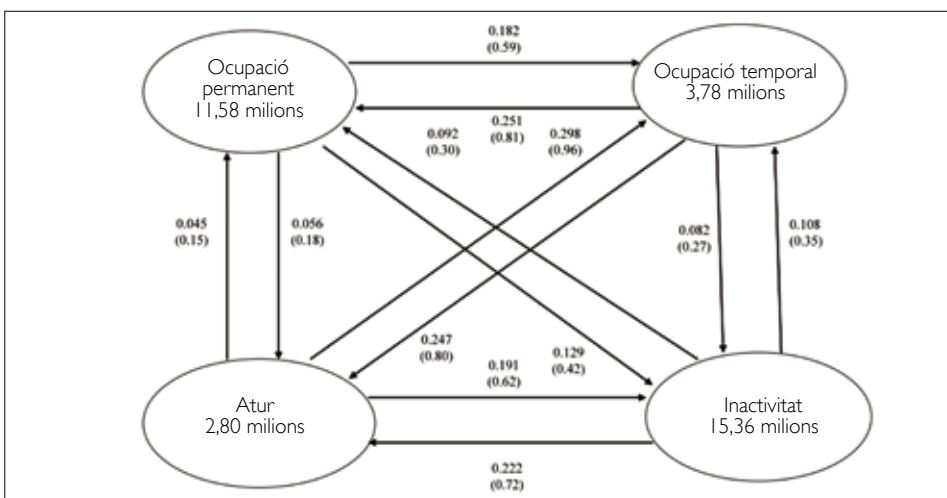
Finalment, seguint a Shimer (2007), es realitza una descomposició de la volatilitat de la taxa de desocupació d'equilibri, aïllant l'efecte de cada transició individualment considerada.

La Taula 2 presenta la contribució de cadascuna de les taxes de transició a la volatilitat de desocupació. S'observa que les entrades a la desocupació són més importants que les sortides a l'hora d'explicar la volatilitat de la desocupació. En concret, la contribució de la transició de l'ocupació a la desocupació explica un 45 % de la volatilitat de la desocupació, mentre que la contribució de la taxa de transició en direcció contrària és del 28 %.

La dualitat del mercat de treball espanyol s'evidencia quan s'analitzen les transicions entre els diferents tipus de contracte laboral. En particular, més del 80 % dels moviments entre desocupació i ocupació passen per l'ocupació temporal. Més específicament, la taxa de transició de la desocupació a l'ocupació temporal és responsable de tota la variabilitat en la taxa d'entrada a l'ocupació, mentre que la taxa de transició de l'ocupació temporal a la desocupació és responsable d'al voltant del 60% de les fluctuacions a la taxa agregada de separació de l'ocupació.

L'evidència del cas espanyol mostra que, per explicar el moviment cíclic de la desocupació, la contribució de les taxes de transició que involucren ocupacions temporals és molt més important que la de les taxes de transició relacionades amb llocs de treball permanents.

Figura 1: Promig trimestral de fluxe de treballadors (3/1987-2/2010)

Font: Elaboració pròpia a partir dels fitxers de fluxes de l'EPA (INE).

Javier Vázquez Greno (Investigador de l'IEB)
jvazquezgreno@ub.edu

⁴ Per aprofundir en aquest debat veure, entre altres, Shimer 2007, "Reassessing the ins and outs of unemployment", 2007, Mimeo, University of Chicago i Fujita i Ramey, 2009, "The Cyclicity of Separation and Job Finding Rates", International Economic Review, 2009, Vol. 50 (2), pp. 415-430